

**ANDRA MARIA
BALENTIN BERRIOTXOAREN BIZITZAN**

Balentin Berriotxoa osozko santutzat autortuko dau Elci-
zeak aurtan. Emeretzigarren gizaldian 1827.ean jaioa eta
1861.ean Tonkingo lurretan Kristoren alde bere bizia emotea
egokitu izan jakon santua dogu. Eta santurik euskaldunenetakoa
dala esan geinke. Berak ikusiriko martirioaren barri zabaldu za-
neko, Bizkaian zelango pozikarea sortu zan ez da esatekoa. Ger-
nikako Batzar nagusietan, urrengo urtean, Bizkaiko seme leialak
ago batez erakutsi eben euren poza eta arrotasuntxoa. Nok eu-
kazan orduan gogoan urte batzuk lenago Balentiñek esaniko
berbak: «Santu egitera noa, Bizkaia santu bat izan dagian»?
Txantxetako berbak ziran, ez arrokerizkoak: fraide joateko era-
billen asmoa inori agertu gura ez-ta, «baiña nora zoaz joan» itan-
du cutsan lagun bati txantxetan emoniko erantzuna. Orain,
txantxetako berba areik egiazko biurtzeko bidean dira.

Andik sei urtera, 1867garrenan, Xenpelarren bertsoak da-
toz Berriotxoaren izena eta martirioa ia Euskalerri gustiaren
agotan ipinten. Nori egokion obeto bertsolari ospetsu batek os-
patua izatea euskerazko bertsoa bere amari egiñiko kartetan ia
beti parra parra erioan Elorrioko seme argi oni baiño? Egia esan,
Berriotxoak ez dau aurkitu sermolaririk ez libururik bere izena
eta santutasuna ezagutuago egiteko bertso orreik baiño. Xenpe-
larrek bere 24 bertsoan martiriaren bizitzako barri andienak

jaso eta entzuleen biotzetaraino sartzeko indarraz zabaldu zituen:

Berrogei urte orain zituen
gertatu balitz bizirik;
negarrez nabil aren pausuak
ezin adierazirik.

Xenpelarren bertsoak agoz ago eldu dira gure egunotaraino eta erriak gaur be bere doiñu ezagunean kantetan daki.

Aurten, Andra Mari urte onetan, ain zuzen, Eleiza osoaren aurrerako santu osoen maillara jaso izatea datorko. Orra zergaitik *Karmel* onen orrietan eldu gura dautsagun santu barriari bere Andra Mariaren zaletasunetik. Ez dogu ezer asmetan burua nekatuko. Balentiñek bere kartetan, batez bere amari euskeraz egiten eutsazanetan, ondo agirian ipiñi deusku bere barrua, Andra Mariaganako maitasunez gaiñezka. Balentiñek ez eban asko idatzi; bere bizi laburrean eta bere eginbear estuen artean lumeari eragiteko asti andirik ez eban aurkitu, bere nausientzat edo Erromara bialtzeko Mixioetako barri edo txosten batzuk; dana bear-bearrezkoa, berak eukan kargurako. Idatzi eban geien geiena etxekoentzat, bere adiskidentzat eta olan bialdu zituen kartetan daukagu. Eta, zorionez, karta orreitatik asko, amari bialduta-koak, euskerazkoak ditu. Geienetan, etxera karta bi bialtzen zituén, bata erderaz eta bestea euskaraz; erderazkoa aitarentzat, eta euskerazkoa amarentzat. Orregatik edo, Ama Antzuolarra ebalako edo, askotan Balentiñen euskerari giputz-usai apur bat badario. Bein, orraitio, aita-ama biai euskerazko karteak idatzi eutsen. Eta bera, betiko agur egiten eutsela uste ebanekoa, Sevillatik Cadiz-era bidean, itxasontzia eta mixio-errietara abitzeko egoanekoa. Une orretan biai euskera utsean bialdu deutse bere karteak. Eta beste euskerazko karta bat Tonkingo mixio-lurretik Ocañako moja larmeldarretan egoan moja bati bialdua dau.

Balentiñek bialduriko kartetan ustuten dau ondoen bere biotza eta eurotan erakusten dau era batera eta bestera bere Ama Birjiñaganako gogo bizia. Beste iturri batzuk aitzu barik, eurak izango doguz emen iturriarik ugariena, Berriotxoaren bizitzako alderdi au ikusteko.

Andra Mari Berriotxoaren Elorrioko urteetan

Beste iturri batzuk aitzu barik, esan dot. Izan be, Berriotxoak gero erakusten dauan Andra Mariaganako oncraspena lendik, txikitarik barruan daroan landara baten adar eta lorak baiño ez dira. Elorrioko kristiñau-giroak, amaren altzoan ikasiriko oitura onen aziak emoniko emoi be-tea dira. Berak etxean ikusi eta ikasi bakorik ez dau gero bere kartetan erakusten ez irakas-ten. Bear bada siñismen bizia- goz eta gogo beroagoz eta oi- tura areik galduko ez ete diran bildurrez antzean, baiña gauza barririk ez dau esaten.

Gogoratu daigun orduko giroa, Berriotxoak bere umetan bizi izan dauana. Lenengo ta bein, Andra Mariaren zaindari- tzapean sortu, azi eta bizi izan dan uria da. Bere sorreran Andra Maria, Sorrera Garbiaren misterioan, artu eban zaindari. Andra Mariaren Sorrera Garbiaren omenez eregiriko eleizarik zarrene- takoa dogu Elorriokoa. Gero, kristiñau-errian Andra Maria bar- rru-barruraino sartu zaneko aldietako kristiñaua da Balentin. Gogoratzea baiño ez daukagu Euskalerrian orduan iñozkorik geien zabaldu zirala Ama Birjiñaren omenezko ainbat otoitz, oneraspen eta kanta. Orixe diñoskue, aurreko gizaldian asita, ar- gitaratu eta zabaldu ziran euskerazko liburu batzuk: Urkizu Du- rangoko alkatearenak, Bermeoko *Korva Santua*, Kardaberaz, Mendiburu, Añibarro, Joan Jose Mogel eta abarren liburuak. Durangoko alkatearenak, eta beste batzuk, errosarioaren ama- rreko bakotzeko misterioak kantetako bertso egokiak zituezan. Olako bertso batzuk, Durangokoak nai Bermeokoak, kristiñau-

dotriñetan be argitaratu ziran eta Bizkaiko euskalkitik Lapurdi-ko euskerara itzulirik zabaldu be bai. Emeritzagarren gizaldian Euskalerrian be sartuta geldituko da maiatzeko lorak Andra Mariari eskeintzea. Balentinen umetako egunetan agertu zan Andra Mariaren Illabete ori euskeraz, *Jauretxe* idazlearen lumatik, eta gerotxoago Bizkaian Uriarte aita Frantziskotarrarena. Oitura onek gure egunetararte sendo iraun dau. Baserririk txikienetan entzunda daukagu Uriarteren liburuko loretako deia:

Guzti guztiok alkar arturik
geure biotzak loraz beterik
opa deutzuguz, Maria,
zeruko izar argia.

Giro orretan jaio eta azia da Balentin Barriotxoa Elorrioko Andra Mariaren babespean. Eta bere biotzean giro ori beroagotu baiño ez jakon egingo Errosarioa ia ikurrintzat dauken moja dominikarren eleiz-mutil eta sakristautza bere arduratzat artu ebanean.

Edozetarako gai etorren Balentintxo. Mutiko alaia zan, eta lagunarterako ezin ohea. Lagunak alaitzeko gauza asko ikasi ditu: dantzan, aureskua ateraten, txistua jotzen, uretan sartu eta uger egiten. Baiña bere etxekoen lagungarri, zurgintza, arotzeria ikasi dau, aitari eta etxekoai bere lanaz lagundu eta etxeko abe ona izateko. Eta etxeko eta erriko erlijio-giroan ikasi dau Andra Mariari egiteko otoitzak esaten, etxekoen eta bere neke eta larri-uneetan zeruko Amagana begiak jaso eta aren magalpera joaten. Mutiko zala eskeiñi eutsan Jaungoikoari bere gorputzarimako garbitasuna, eta Andra Mariaren jai-egunik andienetan barriztau egiten dau eskeintza ori eta Zeruko Amaren ardura-pean jarten.

Orain itauntxo bat izan dau iñoz bere gazte-urteetan zeruko Amaren berarizko mesederik, santu batzuei jazo ei jakenez? Aita Garrastatxu dominikarrak olango zerbaiten barri emon euskun. Udako opor-egunetan ostera batzuk egiteko oiturea ei eukan bere Antzuolako senideak gana eta Getarian eukan osaba abadeagana. Eta Getariako plaian jazo ei jakon bein: uretan sartu,

unetxo batzutan uger egin, eta alango baten, urak eroanda ondatu. Osaba abadeak ez dau inon ikusten eta deiez asi jako, eta Balentiñen aztarrenik ez. Eta orra or, azkenean, non datorren ur-ertzero olatu andi-batek ekarrira. Eta osabeak «Balentintxo, zer izan da ori? Zer jazo jatzu?» Eta Balentiñek: «Neuk be ezta-
kit, osabea. Or ibilli naz arc eta uren artean galduta. Barru barrutik deitu deusat Ama Birjiñari, eta oso ta bizirik urten dot». Miraria ala ez, or agiri da argi bai argi, Balentiñen biotzak arriskuetan nora jotzen dakian: zeruko Ama maiteagana.

[Abadegei eta abade gazte]

Logroñon abadegei dala, ez dau oraindiño sermogiñan as-
teko ordua, etxerako kartetan. Ez datu, antza, orretarako bear-
izanik ikusten. Baiña Logroñoko egunetan, beste alde batetik
dakigu: Andra Mariaren jai-egunak ospetsuago egitea Balenti-
ñen eskuetan ipinten ebela askotan Seminarioan. Berak pozik
eta ardurarik andienaz artzen eban meza eta kanta barriak Elo-
rriotik ekarri erazo eta irakastea, eta abar. Kartetan sermoirik ez
da izango, baiña Andra Mariaren jaien edo eleizkizunen bat ona
izan dabenean, bere poza bizi bizi agertuko dau etxera bialtzen
dituen barrietan.

Logroñon bizi da abade eginda lenengo urteetan. Eta an asi
dau bere sermolari eta arima-zain bizitza. Balentiñen sermoirik
iragarten zanean, askok «goazen santuaren sermoia entzuten»
esanda, ez ei eben ari entzuteko aukerarik galtzen. Bein, maia-
tzeko *Lorak* egiten ziran egun baten, sekulako sermoia egin ei
eban Andra Mariaren anditasun eta bikaintasunak esaten. Batez
be, azkenengo berbetan ia ixildu eziñean Andra Mariari zuzen-
du cutsan otoitzean, berak be negar, eta negar eragin ei cutsen
entzule askori.

Logroñon Kalahorrako gotzaiñak ango abadegeien zuzen-
dari egiñik emon zituen mezea emon ondoko urte bi inguru.
Orduan Bizkaia eta Araba eta Gipuzkoako zati bat Kalahorrako
eleiz barrutian sartzen zirala irakurleak ez dau aitzu bearko. Bai-
ña aspalditxotik Balentiñek egoak beste nonbaitera egaz egiteko
prest eukazan: Ocaña-ra, Madrilatik berako erri batera. Mixiolari

[Urrutiko lurretarantz]

[illegible]

48

ELIZA

Andra Mariaganako etsigitasuna (atxikitasuna) izan dagiola esateko. Kadiztik itxasontzian urtenda, bost bat illebeteko urgaiñeko ibillaldia izan dabe. Joan eta joan Manilara eldu arte. Soñeko askotako fraideak doaz. Euskaldunak gitxi batzuk. Baiña ontziko agintaria, kapitana euskalduna da, Bermeoko semea. Askotan izan dabe euskeraz itz egiteko crea. Baiña Balentiñentzat egunik eta ordurik onenak eta pozgarrienak, ekatx andietan ontzia galdugordean ikusita guztiak laguntza eske Andra Mariagana jo izan dabenetakoak, Aste Santuko eleizkizun edertretakoak, eta batez be, Maiatz guztian zear Andra Mariari eskiñi deusezan lorretakoak izan dira. Axe zan Balentiñen biotzarentzat ikuskizunik atsegingarriena: an itxasoaren erdian, olatuen dunbateko eta aize-irrintzien artean, ontziko guztiak alkar arturik Andra Mariari otoitz eta kantak zuzentzen ikustea. Ontziko guztiak, mariñelak eurak be bai, artzen ei eben parte Maiatzeko lora orreitan, eta bakotxak eskeintzen ei eutsan Andra Mariari bere eguneko loratxoa, txartel baten atarata. Poz onen barri etxera eta Logroñora bialdu dau. Logroñon famili ongille eta laguntzaille izan eban batenera. Familia au Migel Soret-arrena da. Eurak emon eutsoen Logroñotik Ocañara, oiñez barik (berak gura eban lez), burdiz joateko bear eban dirua eta geiago. Etxe onetako geienentzat dau kartaren bat Manila aldetik idatzita. Neska ta mutilentzat be bai. Mutillok lege-gizon izatera jo eben eta Balentiñ ez da geldituko euren eginbearrak gogoratu barik: batez be, txiroen eta alargunen alde jokatu bear dabela, Jaungoiko Aitaren antzeko izateko. Eta gero liburu bat erakusten deuse, euren auzi guztietan argi egingo deutsena, baiña egunero irakurteko liburua. Zein da liburu ori? Errosario Santua.

[Mariaren oneraspena Manilan]

Manilan, nabarmengarrien egin jakona urrian ikusi dau: ikaratura gelditu da an Errosariooko illean ikusi dauanagaz, batez be Errosario egunean eta urrengo domekan. Goizeko lauta erdietan asita, elcizea betean ei egozan Manilarrak, Errosarioa eskuetan, Errosarioaren amabost amarrekoak esateko. Eta arratsaldean, ordu biak jo orduko bardin. Beste gauza bat aurkitu dau oso ereduazkoa: Abemarietakoak jotean, jente guztia geldi-

tzen da kalean bertan be,orgak (kotxeak) eurak be bai, bakotxak ixillean Agur Mariak esan arte. Eta Bizkaian ikusia jatorko gogora: oitura ori Bizkaian bizirik ei dago erri txikietan beintzat; baiña Españaiko uri argidunetan ez dau orren aztarrenik ikusi. Andra Maria olantxe maitatua eta goratua ikusi nai dau. Kristiñauak ez dau euki bear Zeruko Ama olan maitatzeko eta goratzeko lotsarik. Logroñoiko adiskide bati (Damaso Amigori erantzunez gogoan dau an Maitasun Ederraren Amari eregi eutsoen irudia. Eta itaun bat egiten deutso: Ez deustazu Maitasun Ederrarenik ezer esaten? Ekin zintzo, beragaz, adiskide. Andra Mariari dagokozanetan, jaso burua gora eta zeu izan lenen aren alde. Ama ona bera... Gora Maria! Maitasun Ederraren Ama! Eta Migel Soret-arraren alaba Rufinari: «Andra Mariari eta Andra Mariari geiago ospatzeko eginbearrari dagokenetan, mundutarren esamesak guztiak zapaldu egin bear dira eta kikiñkeriaren gaitzetik, bear balitz, suziri bat artu eta doala zeruan gora Jaungoikoaren Amari txalo joten. Maite izan egizu Ama Birjiña eta ez zukioz aurretik aldendu gero ta maitasun geiago eskatu barik... lan egizu zeure eskuakaz Aren irudiak apaintzen... Ama Birjiñaren eta bere Seme guttiz Santuaren gogoko izan nai badozu, maitatu egizu gorputz-arimako garbitasuna».

Olantxe, Berriotxoaren kartak Andra Mariaren aitamenez eta berari izan bear dautsagun oneraspen eta gurtzara berotzeko berbaz beterik aurkitzen ditugu. Bere adiskide eta lagunai, bere berbak entzun gura ebenei, bera maite dabenai idaztean, kristiñau-bizitza sendotzeko gaiak erabilten ditu eta Andra Mariagana deboziñoa iñozko sarrien urtetan deutan gaia da. Eta ori atzeentzat, bere arteko ez dituenentzat egin badau, bere aitaamentzat ez dau orretan ardura gitxiago erakutsi. Jaungoikoaren borondatera egotea, sakramentuak sarri artzea, etxean alkarren arteko bakea zaindu bearra, etxe guztien artean bake ona, alkarren arteko maitasuna, maitasun zintzo eta argia, arpegi illunik eta berba garratzik bakoa nai ditu beretarrentzat. Olan bizi bear dabe alkarregaz beti, Bakearen Erregiña dan Ama Birjiñaren gogoko eta atsegingarri izango badira: «Ezteyela iñok etxian egunik pasau errosarioa errezaui barik eta al dauela mezia bere goixian entzun, bada onetan emoten dan denporia ezta galdua».

Balentin Ocañara joan zan fraide, guztien ixillean, etxekoai agurrik egin barik, amaren agur egikerako negarrak ezin jasan izango zituelako bildurrez. Baiña amaren urrengo karta batetik jakin dau, semea fraide joateaz, Jaungoikoaren borondate osora daukala ama. Orrek emon eutsan poza eta asazkaldia! «Neure ama maitia: la predikadore baten legez eskritan ikasi dau» (Balentiñek gurasoakaz berorika diardu beti orduko oitura zanez), eta urrengo lerro batzuetan: «Jakín biar dau, baldin da biotz-biotzetik eskintzen badeutsa berorren semia (Jaungoikoari), Maria bitarteko ipiñita, mundu onetan egin al deian Jaunaren gus-tokuena egingo dabela uste dot... Ez gaizan Jaungoikuas urri ibi-lli zeruan leku zabalak daukaz guretzat, lurrian bere borondatia egiten badogu».

Umetako bateo-eguna geienok ez dogu ikusi, ez orduko graziaren poza nabaitu. Balentiñentzat bigarren bateo-eguna izan dau bere profesia-eguna. Eta ona zer diñotsen gurasoai: umetako bateo-eguna ezkerro, ez dauala berak egun gogoangarriagorik ezagutu profesia egin ebaneko eguna baiño.

Oraindiño be naikoa kezkaturik bizi da, amari atsekabe an-diegia emon ere deutsan fraide joanaz. Eta alan diñotsen beste bein amari: «Gauza batek beste askon artian dauka nere biotza penaz beteta, eta Maria Birjiñaren entraña garbiak gaitik eskatu-ten deutsat konsuelua». Eta otoitz samur beroa bialtzen deutso kartan, amak maiatzeko ill aretan Mariari esan deion, seme mai-tea Jaungoikoari eskiñi eta bere mundurako galtzea onez eroa-teko. «Konsolatu bedi, amatxo, Maria Birjiñagaz... Negar egin nai daucnian, biua Mariagana, eta bere onetan urtu bedi bero-rrren biotza... Artu bei ainbat sarrien eskuetan errosario santua, eta errezaú beio deboziño andi batekin, bada errosariua arma guztiz indartsua da».

Ocañan, ango karmeldegian mojatxo euskaldun bi ipiñi ebezan Balentiñen ardura-pean, erdara modurik ez ekiela ta... An-dik iru bat urtera, Manilatik karta bat etorriko jake, Balentiñek bialduta: bata euskeraz. Eta bertan, bigarren lekuan, burubide au emoten deutso mojeari: «Bigarren, ez aztu Ania Birjiña biotz-biotzez maitatzea; berari gusto eman nai badiozu, antenziño an-

diagaz errosario erreztatu egiozu, eta egunian egunian mortifikaziñoen bat eskiñi. Ez dakigu zergaitik, moja biei agindu eutsen, artu dabezan kartak irakurri ta gero erreteko, erre ta kiskaltzeko. Zorioncan, ama nagusiaren aginduz, ez ebezan erre: biak gorde izan dira gaur arte.

Kadiztik Manilarantza urteniko itxasontzia azken-portura eldu zaneke barri, dana amari euskeraz eta bertsoetan egindako karta baten emoten deitso:

«Bost illabete guenian,
lurreratu giñian;
zer pozik Birjiñaren arpegian
ipiñi nituan nere begiak!

Ez dabe okerrik izan, bakean eldu dira Manilara:

Birjiña Mariaren amparuan
galduko giñian ba itxasuan? ...Viva gure Birjiña
Maria! Berea izan dedilla biotz guztia.

Beste karta bat joako Amari Elorriora Manilatik bertatik,
dana euskeraz. Karta orretakoak dira Errosario Santua zer dan
amari argien adierazteko bertsook:

Errosario santua eskuan,
Aita guria eta Abe Mariak aguan,
pentsamentu santuak buruan:
zer gauza ederragorik munduan?

Beste karta bat joako Amari Elorriora Manilatik bertatik,
dana euskeraz. Karta orretakoak dira Errosario Santua zer dan
amari argien adierazteko bertsook:

Errosario santua eskuan,
Aita guria eta Abe Mariak aguan,
pentsamentu santuak buruan:
zer gauza ederragorik munduan?

[Mixifioetan]

Urrango kartak mixio-lekuetatik idatziko ditu. «Laster u-
tziko dot Manila, / bisitatzen noia jentilla. / Agur ama, ondo

bizi, ez larregi burua ausi. Biotza bada nasaitu dedilla, / ondo dago berorren mutilla. / Leituko ditu letra onek? Ala uste dau Balentiñek». (Gogoan izan bear da Berriotxoak letra andiaz idazten deutzazala kartak, errezagot irakurri dagiazan).

Andik urte betera (1958ko azken aldean). Tonkindik datoz Elorriora Balentiñen kartak, eta Tonkingo kristiñauen alde Jaungoikoari eta Ama Birjiñari otoitz egiteko eskatzen dautse bere gurasoai, kristiñau-maitasunak orretara beartzen gaituela-ta. Urte arcitan karta asko galtzen ei ziren bidean, bai Elorriotik Tonkinerakoak, eta bai andik onakoak. Karta bat edo beste galdutzat emon bear dira. Urrengo karta bat 1859ko agutzukoa daukagu, amari egiña, eta emen be Andra Maria darabil agoan: Ama Birjiñari otoitz egiten deutzala bere ama Monikatxo bere eskutik euki dagian eta azken ona emon deion.

Beti ardura barik egoteko, gogoa jasoteko berbak darabiltz gurasoeekin. Eriotzea ur dabilkio. Azkenengoko karteaz ezker, lau lagun geiago il deuskuez jentillak, gure arerioak, esan deutse gurasoai karta baten. Berak bizi dituen nekeak ez deutsez estaltzen. Obispo dala bera? Bai, ta zelango palazioan bizi da gero? Palazio orrek lastozko teillatua dauko, pekorotzezko ormak, kañazko abeak, kañazko kapiñuak, kañazko ateak, eta ez dauko bebarru bat baiño eta bera lurrezkoa. Baiña ez larritu, diñotse; ni palazio orretan «Erregiña berian baiño obeto bizi naiz». Obeto eta pozago, eta osasun onean. Beragaitik ardura barik egon bear dabe. Ez arduratu eta «ondo bizi, Ama, errosario senduari ez itxi eskutik jausten eta erregutu asko berorren seme bakartxuagaitik».

Tonkingo kristiñauak leial eta sendo erantzuten deutsoe arerioen erasoari, euren siñismenean iraunez. Ikaragarria da euren egoerea. Euren erlijioa ukatu eragin gura deutse, Kristo Salbatzailearen gurutzea zapaldu erazota. Ainbat martirik ixuri dabe odola, siñismenari eustearren. San Frantzisko, bein, Ejito ta Palestina aldetik ebillela, olangoxe estukura baten ipiñi nai izan eban musulmanen agintari batek; bere aurrera deitu eta agintariagana agertu bear eban atetan, kurutzearen irudia margoztu eban, ia zapalduten eban ikusteko. S. Frantzisko (bertsolari eta

umore onekoa berau be), aurrera joan zan kurutzearen gañetik bape ardura barik. Eta musulman arek: «Zer da ori, zuk Kristoren kurutzea ostikotu?», eta Frantziskok: Ez, jauna, ori ezta Kristoren kurutzea, alboko lapurrena baiño».

[Bizi - arriskuan]

Tonkingo kristauak ez eben euren gauzea olan artu. Kristoren kurutzea zapalduz, euren siñismena ukatu erazo nai eutsen. Eta ez; eurak sendo iraun eben euren siñismenean, martirioraño, iraun be. Olantxe iraungo dau Balentiñek be. Bere eguna noz etorriko, beste guztien kristiñautasuna sendotzen diardu, edo egun obeak noz etorriko zain. Eta iñoz be barruko bakea eta alaitasuna galdu barik. Bere larri eta nekeak ardura barik dauke. Besteen neke ta larriagaz dago arduratuago.

Obispo dala? Ainbat ardura geiago bere gañean eta, lenen lenen, bere mendeko kristiñau guztiena. Gotzain izateak orixe dakar, beragaz batera. «Amatxo maitia», idatzi deutso bein Monika amari: «Ni guztiz ondo bizi naiz, Obispo Jaun bat eginda, eta ez da ezer falta... Gosiak ez gaituz ilgo... Baña ezpei pensau Obispo izanagaitik, kotxian gabilzela; ortosik egiten ditugu geure biñiak, lokotzik lokotza ta gabaren illunpian; baña alegre bizi gara. Gau baten ibilli nintzan sei legua, azpian lokotzia eta ganian euria nebala; sarritan meidu neban lurra neure luzetasunagaz, eta Obispo izanagatik lokotzaz eta urez beterik eldu nintzan etxera. Ai nere semetxo maitia, esango dau berorrek. Ze bizi modu tristia ori! Ez neure amatxo maitia, bizi modu au ez da tristia; osasunagaz alegre eta bizkor dabil emen jentia. Jaungoikoak konsolatzen gaitu geure trabajuetan, eta mutil zarra izanagaitik, airoso salto egiten dogu lokotzetan. Amatxo, mendi-mutil bat eginda dago Balentintxo, eta bere okotzeko bizarrak ikaratuko lituke diabru zarrak». Olantxe, umore onezko bigun-garriak ezarten daki Berriotxoak mixio errian igaro bear dituen nekeai. Neke onei «trabajillos» esaten deutse aitari eginiko karta baten.

Baiña, alan be, bere bizia arrisku ikaragarrian daukala bada-ki eta amari eskatu deutsa karta baten bere erreguetan gogoan

izan dagiala: «Gauza bat berorrek pentsau biar dau eta Jesus Maitiari eta Ama Birjiñari biotz guztitik erregutu, neure azkenengo arnaseraiño lagundu deidala bere grazia eta anparuagaz... Preparatu gaitian eriotza on baterako, alkar zeruan ikusteko».

Bere buruaz aitzuta beti ibilli danak emen badirudi eriotzea, martirioa, ez dauala ez-usteko gauzatzen ikusten. Baiña zek emoten deutsa adorea, ainbeste larri ta estukuren artean, inguruan ainbeste eriotza ikusita, zek emoten deutsa adorea bildurrik ez agertzeko, bere barruko bake ta alaitasuna ez galtzeko? Ainbeste ezbear eta triskantzen artean zelango umorez gogoratzen deutson bere gaztetako fraide adiskide bati errian kantetan eben erri-abesti bat! Onelan idatzi deutso Ocañako fraide bati ilteko eguna baiño illabete lenago: «Esaiozu Aia Garairi emen ez dogula arako «Juan nintzan merkatura, erosi neban txilibitua» kantetarik. Emen kanta guztiak galazota dagoz».

Bere gurasoak

Berriotxoak azkenengo egunetan be neketan egozanai Andra Maria Atsekabetuen Amagana, Gexoen Osasuna danagana

joatea ekarten eutsen gogora. Balentiñek Andra Maria, *Causa nostrae laetitiae*, izan ebala esan geinke alaitasun iturri bere bizi guztian. Eta azkeneko egunetan geiago. «Gure alaitasunaren Amak» lagundu eutsan bidean, eta Martirien Erregiña danak lagundu eutsan bere azkenengo orduan, bere Kalbarioan, Kristori leial irauteko, alai eta pozik.

Andra Mari urte onetan credutzat artzeko santua ez ete dogu Berriotxoa? Andra Mariagaz batera eta Andra Mariaren laguntzaz eroan dau bere santutasuneko bidea. Joan Paulo bigarrenak Andra Mari urtea dala-ta emon dituen irakatsiak bete betean bere bizira eroan ditu. Errosarioa auznartuz, Elorrión asita, artez eta zuzen eroan dau Andra Mariaren fedezko bidea, Maria bere semeagaz ain bat egiten dauan bidea. Andra Mariagaz bat eginda bizi izan da bera. Errosarioko misterioak amasemeenak dira, Kristorenak eta Mariarenak. Errosarioko misterioak gogoan erabilliz ikasi dau bere bizitzako pozak, eta naigabezko orduak emengo ordu zoriontsuetarako eta betiko zorionerako bide egiten. Or ikasi dau Andra Mariaren eta Eleizearen amatasuna bizitzen, arimen alde lan egiten, kristiñau barrien aita eta ama izaten.

Balentin Berriotxoaren bizitza zuzen ibilli da bide orretatik. Leon XII garrenak esan ei ebanez, Balentin Barriotxoa santutzat autortzeko besteko kristiñaua izan da, martitiorik izan ez baleu be. Eta gaur, Eleizeak santu osozko izentetan dau Elorrioko seme mixiolaria, Andra Marizale beroa. Berak gaztetan txantxetan esana egiazko biurtu da.

Lino Akesolo